

การพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 Development of Internal Supervisory Manual for Small Schools Under Chumphon Primary Educational Service Area Office 2

¹สุนิสา สุวรรณรัตน์ (Sunisa Suwanrat)

²สถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์ (Sathaporn Sangkhaosuthirak)

³บรรจง เจริญสุข (Bunjong Jaroensuk)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University)

Email: sunisa6428@gmail.com

Received October 28, 2021; **Revised** December 7, 2021; **Accepted** April 5, 2022

Abstract

The objectives of this study were: 1) to study the problems of internal supervision; 2) to develop the internal supervisory manual; and 3) to assess the suitability, feasibility, and usefulness of the internal supervisory manual for small schools under the Chumphon Primary Educational Service Area Office 2. This study was conducted using a research and development methodology. The research procedure consisted of three steps as follows: Step 1 was used to study the problems of internal supervision. Data were collected from 132 participants, including school administrators, heads of academic affairs, and teachers responsible for internal quality assurance in small schools by questionnaire; Step 2 was used to develop the internal supervisory manual, which accuracy and completeness of the manual were evaluated by eight experts; and Step 3 was used to assess the suitability, feasibility, and usefulness of the internal supervisory manual for small schools. Data were collected from a sample group of 56 small school administrators by the assessment form for suitability, feasibility, and usefulness. The data were analyzed by percentage, mean, and standard deviation. The research findings were as follows. 1) The overall problems of internal supervision of small schools were at a high level ranked. 2) The internal supervisory manual consisted of four parts: (1) Introduction, (2) Roles and duties, (3) Internal supervision process, and (4) Guidelines for internal supervisory operation. 3) The overall assessment of the

suitability, feasibility, and usefulness of the internal supervisory manual for small schools was at a high level ranked.

Keywords: Internal supervision manual; Small schools; Chumphon Primary Educational Service Area Office 2

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการนิเทศภายใน 2) พัฒนาคู่มือการนิเทศภายใน และ 3) ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัญหาการนิเทศภายใน เก็บข้อมูลจากผู้บริหาร หัวหน้าวิชาการ และครูผู้รับผิดชอบในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 132 คน โดยใช้แบบสอบถาม ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาคู่มือการนิเทศภายใน โดยการเสนอที่ประชุมผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน และขั้นตอนที่ 3 เป็นการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เก็บข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 56 คน ด้วยแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) คู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วน ดังนี้ (1) บทนำ (2) บทบาทหน้าที่ (3) กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน (4) แนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็ก 3) ผลการประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของคู่มือการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: คู่มือการนิเทศภายใน; โรงเรียนขนาดเล็ก; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม สามารถพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง การจัดการศึกษาต้องมีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การศึกษาไทยในปัจจุบัน ประสบปัญหาเชิงคุณภาพในด้านการจัดการเรียนการสอนของครูที่ไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูส่วนใหญ่ยังสอนแบบบรรยายเนื้อหาให้นักเรียนท่องจำไปสอบแบบปรนัย นักเรียนคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้น้อย นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (Office of the Education Council Secretariat, 2020)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับพื้นฐาน ตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง เพื่อให้เด็กในวัยเรียน

ทุกคนได้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวนโรงเรียนขนาดเล็ก กล่าวคือ โรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา มีทั้งหมด 15,158 โรงเรียน แบ่งออกเป็น ภาคเหนือ จำนวน 3,659 โรงเรียน ภาคกลาง จำนวน 2,550 โรงเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7,231 โรงเรียน และภาคใต้ จำนวน 1,718 โรงเรียน (Office of the Basic Education Commission, 2019) จากการศึกษาจะพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่จะประสบปัญหาเดียวกัน คือ ปัญหาเกี่ยวกับต้นทุนในการจัดการเรียนการสอนต่อหัวสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ การได้รับงบประมาณน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็ก ขาดแคลนอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนลดลง ปัญหาการขาดแคลนครู จำนวนครูไม่ครบชั้นและไม่ครบวิชาตามสาระหลักสูตร ปัญหาทุก ๆ ด้านที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาในระยะยาวทั้งในด้านของคุณภาพและประสิทธิภาพ และจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กทั่วประเทศ พบว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กทุกช่วงชั้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ (Ministry of Education, 2008) การที่ประเทศไทยมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากเป็นครึ่งหนึ่งของจำนวนโรงเรียนทั่วไป ทำให้การจัดการศึกษาของไทยไม่สามารถสะท้อนถึงคุณภาพและประสิทธิภาพได้ ด้วยข้อจำกัดทางด้านบุคลากรที่มี การย้ายบ่อย ภาระงานที่หนัก รับการสอนในหลายวิชา ขาดการนิเทศติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน ส่งผลให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็กไม่ต่อเนื่องและลดคุณภาพลงตามลำดับ

กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบ การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่ช่วยทำให้การจัดการศึกษามุ่งบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ การนิเทศภายในโรงเรียน จึงมีความจำเป็นต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างยิ่ง เพราะโรงเรียนต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งครูจำเป็นที่จะต้องพัฒนาดตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่เปลี่ยนไป สำหรับการนิเทศการศึกษา โดยทั่วไปพบว่า ศึกษานิเทศก์เป็นผู้นิเทศการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งจะเกิดปัญหาในด้านจำนวนของศึกษานิเทศก์ที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนโรงเรียนที่มีอยู่ ด้วยเหตุดังกล่าว โรงเรียนจึงต้องดำเนินการนิเทศภายในด้วยตนเอง การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนนั้น เป็นงานของผู้บริหารโรงเรียนโดยตรงที่จะต้องแสดงบทบาทในการนิเทศภายในได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะได้ผลมากกว่าการรับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์เพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กล่าวถึง กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนที่เป็นกลไกในการช่วยเหลือ ควบคุม และกำกับติดตาม ให้กระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนต้องคิดทบทวนและแนวทางในการพัฒนาโดยใช้การนิเทศภายในเป็นยุทธศาสตร์สำคัญควบคู่ไปกับการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานที่จะช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารเป็นแกนนำหลักในการพัฒนาให้ครูได้พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Active Learning) การนิเทศภายในต้องตั้งอยู่บนหลักการของวิชาการ ผู้บริหารและคณะครูจะต้องร่วมมือกันในการค้นหาข้อมูลที่จะนำมาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพ การนิเทศภายในจะทำให้ครูได้ทราบถึงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง สามารถแก้ไขได้ตรงจุด และมีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง จนสามารถพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 พระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มีโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดทั้งหมด 119 โรงเรียน มีครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งหมด 1,739 คน มีนักเรียนทั้งหมด 21,391 คน เป็นโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 65 โรงเรียน มีครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 574 คน และมีนักเรียน จำนวน 4,291 คน มีเขตบริการ 5 อำเภอ 35 ตำบล 8 เทศบาล คือ อำเภอพะโต๊ะ อำเภอสวี อำเภอทุ่งตะโก อำเภอหลังสวน และอำเภอละแม มีเครือข่ายในการบริหารจัดการ 9 เครือข่าย (Chumphon Primary Educational Service Area Office 2, 2020) ปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มีการจัดกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนอยู่โดยกำหนดให้ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนได้ช่วยกันนิเทศ แต่การดำเนินการดังกล่าวข้างต้นยังไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากผู้บริหารและครูผู้สอนที่เข้ามาดำเนินการนิเทศนั้นไม่ได้มีความเชี่ยวชาญในการนิเทศ ต้องอาศัยคู่มือในการปฏิบัติการ ซึ่งคู่มือการนิเทศที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นคู่มือการนิเทศที่ใช้ในโรงเรียนทั่วไป ไม่ได้เฉพาะเจาะจงสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้มีกระบวนการนิเทศที่ไม่ชัดเจน การดำเนินการบางกระบวนการเกิดปัญหา ประกอบกับกิจกรรมการนิเทศและเครื่องมือการนิเทศไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก จึงก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ทำให้การแนะนำ ให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ยังไม่มีประสิทธิผล ขาดรูปแบบ คู่มือ วิธีการ กิจกรรม และเครื่องมือในการนิเทศที่ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ขึ้น เพื่อมุ่งหวังให้ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็กได้นำไปเป็นแนวทางในการนิเทศติดตามเพื่อพัฒนาคุณภาพครูและนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2
2. เพื่อพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2
3. เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

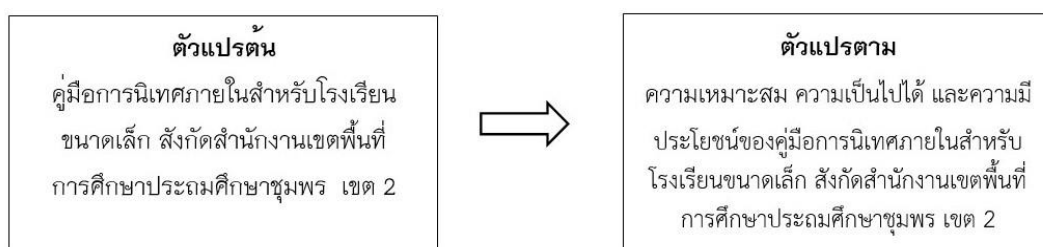
ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยองค์ประกอบของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย เนื้อหา 3 ประเด็น คือ 1. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน 2. วิธีปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน และ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียน

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ประกอบด้วย
ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าวิชาการ และครูผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จำนวน 65 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 195 คน
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าวิชาการ และครูผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จำนวน 132 คน โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970) แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก
2. ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประกอบด้วย
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 5 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในด้านการนิเทศการศึกษาและการบริหารจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณวุฒิการศึกษาด้านการบริหารการศึกษาหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียนตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป
3. ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ประกอบด้วย
ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จำนวน 65 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 65 คน
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จำนวน 56 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมาสรุปการพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษา หมายถึง หน้าที่ของทางโรงเรียนที่จะต้องปรับปรุงการสอน โดยการให้ความช่วยเหลือโดยตรงกับครู การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาการทำงานร่วมกัน การพัฒนาการทำงานเป็นกลุ่ม และการสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (Glickman, Gordon & Ross-Gordon, 2012) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ มีทักษะในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดกับนักเรียน (Sabaiwan, 2013)

สรุปการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมแก้ไขปัญหาระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร

2. การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาจะต้องร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการพัฒนางานทุกด้านในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนในการที่จะแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน (Maneesri, 2011) เป็นแนวทางเกี่ยวกับงานและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการสอนในหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน การจัดสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก การเตรียมและพัฒนาครู รวมทั้งการประเมินการเรียนการสอน (Glickman et al., 2017) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการเรียนการสอนซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพและการพัฒนาตนเองทั้งในด้านการปรับปรุงวัตถุประสงค์การสอน สื่อ นวัตกรรม และ เทคนิควิธีสอน และการประเมินผลการเรียน (Good, 1973)

สรุปการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้และมีประสิทธิภาพ

3. กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่จะส่งผลต่อความสำเร็จ เป็นเครื่องมือของผู้บริหารโรงเรียนที่จะสร้างความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรภายในโรงเรียนให้เกิดการพัฒนาตนเอง มุ่งมั่นทำงานเพื่อความสำเร็จของการศึกษา การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยกระบวนการขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ผู้นิเทศต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการนิเทศอย่างถูกต้องตรงประเด็น มีระบบและขั้นตอนที่ชัดเจนในกระบวนการนิเทศและกระบวนการนิเทศที่เกิดขึ้นต้องเกิดจากความร่วมมือของคณะครูทุกคนที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนและการนิเทศต้องเป็นไปเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครู (Chucisiri, 2011) ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดการนิเทศภายในโรงเรียนให้เป็นไปตามขั้นตอน ขั้นตอนเตรียมการนิเทศ ขั้นตอนวางแผนการนิเทศ ขั้นตอนปฏิบัติตามแผนการนิเทศ ขั้นตอนประเมินผลการนิเทศ ขั้นตอนปรับปรุงแก้ไขวิธีการนิเทศ โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตลอดจนผู้บริหารควรมีขั้นตอนการดำเนินงานการนิเทศภายในที่เป็นระบบและต่อเนื่อง (Loatum, 2018)

สรุปกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ได้มีนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้กล่าวไว้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและได้นำข้อมูลมาสังเคราะห์องค์ประกอบของการนิเทศภายในโรงเรียน โดยใช้ความถี่ของกระบวนการเป็นเกณฑ์ในการสังเคราะห์ ได้องค์ประกอบของการนิเทศภายในที่ใช้ศึกษา ดังนี้ 1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการ 2. การวางแผนการนิเทศ 3. การดำเนินการนิเทศ และ 4. การประเมินผล ตรวจสอบผลการนิเทศ

4. **คู่มือ** หมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใ้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด (Prasopsuk, 2012) ทำให้เกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนอย่างมีคุณภาพตามจุดหมาย (Wongchantra, 2016)

สรุปคู่มือเป็นเอกสารที่แนะนำ ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้ใช้ โดยมุ่งหวังให้ผู้ใ้เข้าใจ สามารถดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ อย่างถูกต้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มีการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก แล้วสังเคราะห์เนื้อหา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ยกร่างแบบสอบถามที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหา นำแบบสอบถามที่ยกร่างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. ส่งแบบสอบถามการศึกษาปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็กให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ แก้ไขเนื้อหา สำนวนภาษาของคำถาม ให้มีความสมบูรณ์ เหมาะสม มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ศึกษา

4. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ และจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหาร หัวหน้าวิชาการ และครูผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

1. นำผลการวิเคราะห์ปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ขอบข่าย และองค์ประกอบของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 มาเป็นข้อมูลในการยกร่างคู่มือ

2. ยกร่างโครงร่างคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ประกอบด้วย (1) บทนำ (2) บทบาทหน้าที่ (3) กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน และ (4) แนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็ก

3. การตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยการประชุมผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

1. ศึกษาวิธีการกำหนดประเด็นการประเมิน
2. สร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม และนำฉบับร่างของแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและ พิจารณาความสมบูรณ์ของข้อคำถาม นำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วจัดทำแบบสมบูรณ์
3. นำแบบสอบถามประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และควมมีประโยชน์ของคู่มือการนิเทศภายใน สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านการนิเทศการศึกษา และการบริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความ สอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหา
4. นำแบบสอบถามประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และควมมีประโยชน์ของคู่มือฯ ไปเก็บข้อมูลกับ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 จำนวน 56 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และควมมีประโยชน์ของคู่มือการ นิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยการหาค่า ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และการตรวจสอบความเชื่อมั่นทั้ง ฉบับตามวิธีของ Cronbach
2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 2 นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า

1. กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุ 40-49 ปี วุฒิการศึกษาปริญญาตรี ทำงานใน ตำแหน่งหัวหน้าวิชาการ และมีประสบการณ์ทำงาน 11 -15 ปี
2. ปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

ปัญหาการนิเทศภายใน	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการ	3.54	0.46	มาก
2. การวางแผนการนิเทศ	3.51	0.37	มาก
3. การดำเนินการนิเทศ	3.60	0.40	มาก
4. การประเมินผล ตรวจสอบผลการนิเทศ	3.57	0.42	มาก
รวม	3.56	0.44	มาก

ระดับปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยรวมมีปัญหายู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ปัญหาด้านการดำเนินการนิเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก รองลงมาได้แก่ ปัญหาด้านการประเมินผล ตรวจสอบผลการนิเทศ ปัญหาด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ และปัญหาด้านการวางแผนการนิเทศ ตามลำดับ

ตอนที่ 2 พัฒนาคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

1. องค์ประกอบของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ประกอบด้วย เนื้อหา 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 บทนำ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ของคู่มือ และประโยชน์ของคู่มือ

ส่วนที่ 2 บทบาทหน้าที่ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศ และบทบาทหน้าที่ของผู้รับการนิเทศ

ส่วนที่ 3 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน มีเนื้อหาเกี่ยวกับ หลักและแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกระบวนการนิเทศภายใน

ส่วนที่ 4 แนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน มีเนื้อหาเกี่ยวกับ แนวทางการนิเทศภายใน เทคนิคการนิเทศภายใน และกิจกรรมการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก

2. การตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า ผลการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคู่มือการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ทุกส่วนประกอบ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทุกข้อ

ตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และควมมีประโยชน์ของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2

รายการประเมินคู่มือการนิเทศภายใน	$\bar{X}$	SD.	ระดับความเหมาะสม
1. ด้านความเหมาะสม	4.45	0.65	มาก
2. ด้านความเป็นไปได้	4.34	0.57	มาก
3. ด้านควมมีประโยชน์	4.62	0.57	มากที่สุด
รวม	4.47	0.41	มาก

การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และควมมีประโยชน์ของคู่มือการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านควมมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า ระดับปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยรวมมีปัญหาอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ปัญหาด้านการดำเนินการนิเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ปัญหาด้านการประเมินผลตรวจสอบผลการนิเทศ ปัญหาด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ และปัญหาด้านการวางแผนการนิเทศ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ขาดการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบโดยไม่มี การกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการนิเทศ โรงเรียนไม่ได้ส่งเสริมให้บุคลากรภายในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการนิเทศภายใน มีผลให้ผู้ดำเนินการนิเทศภายในและผู้รับการนิเทศภายในโรงเรียนไม่มีหลักการในการนิเทศและแนวทางในการนิเทศภายในที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็กมีแนวทางการนิเทศที่ไม่เป็นระบบ ดังที่ Boonpirom (2009) ได้สรุปหลักการนิเทศภายในสถานศึกษาว่า การนิเทศภายใน ไม่ใช่ทำตามอำเภอใจของผู้บริหารสถานศึกษา หรือครูผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว แต่การนิเทศภายในเป็นการทำงานที่เป็นระบบ และเป็นการทำงานปฏิบัติงานในเชิงการบริหารด้วย พร้อมทั้งมีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ หากผู้มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษาสามารถผลักดันให้การนิเทศภายในสถานศึกษาประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพแล้ว ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าการศึกษาโดยภาพรวมสามารถบรรลุตามความมุ่งหมายได้อย่างแน่นอน

1.1 ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการ พบว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารไม่มีเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพ ปัจจุบัน ปัญหา และข้อจำกัดของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ไม่ได้จัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงานนิเทศภายใน และ ขาดการสำรวจข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทุกรายวิชา ผลการวิจัยเช่นนี้ น่าจะเป็นผลมาจาก ปัจจุบันการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนในครูผู้สอนสามารถนำผลการนิเทศภายในมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลกับผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนนั้นเกิดจากผู้นิเทศ และผู้รับนิเทศยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ซึ่งผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศ และ

ผู้รับการนิเทศจะต้องเข้าใจในบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการนิเทศภายในและผลของการนิเทศภายในที่ถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันและเลือกกิจกรรมการนิเทศให้เหมาะสมกับปัญหา อุปสรรคของโรงเรียนให้เหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Neamwilai (2016) พบว่า สภาพการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในอันดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Bandasak & Keawwangchai (2017) พบว่า สภาพปัญหาของการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน พบว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารไม่คุ้นมือการปฏิบัติงานนิเทศภายในในแต่ละกิจกรรม ไม่ได้สร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับครูผู้สอนเกี่ยวกับเครื่องมือและการติดตามการนิเทศภายในโรงเรียน ตลอดจนไม่มีกิจกรรมการดำเนินการนิเทศภายในให้มีบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่ง Tapban (2009) กล่าวว่า กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นขั้นตอนการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัญหาความต้องการของโรงเรียน การวางแผนและกำหนดทางเลือกในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ สอดคล้องกับ Nochai (2016) ที่ศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนวังสมบุญวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 พบว่าการนิเทศภายในด้านที่ต้องหาทางแก้ไขคือ การวางแผนนิเทศภายในโรงเรียน

1.3 ด้านการดำเนินการนิเทศ โดยรวมมีปัญหาอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามแผนการนิเทศภายใน ขาดการจัดประชุมเตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศ ในด้านวิธีการ กิจกรรม สื่อ เครื่องมือ และการประเมินผล การดำเนินการนิเทศภายใน และขาดการติดตามกำกับ ดูแล ในการนำความรู้ที่ได้จากการนิเทศภายในไปประยุกต์ใช้ ปัญหาในการดำเนินการนิเทศนั้นปัจจุบันโรงเรียนยังขาดเครื่องมือในการนิเทศที่มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาของโรงเรียน ขาดรายละเอียดที่ชัดเจนของเนื้อหาและกิจกรรม และที่สำคัญผู้นิเทศขาดการนำเครื่องมือการนิเทศไปใช้ในการดำเนินการนิเทศภายใน ส่งผลให้การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนขาดความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และโรงเรียนควรมีการจัดทำเครื่องมือการนิเทศภายในโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาปัจจุบันของโรงเรียน (Vimutikarn, 2015)

1.4 ด้านการประเมินผล ตรวจสอบผลการนิเทศ พบว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ระดับมาก ทั้งนี้พบว่าผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้มีการดำเนินการประเมินผล 3 ระยะ คือ ก่อนการปฏิบัติงาน ระหว่างการปฏิบัติงาน และหลังการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยเช่นนี้จะเป็นผลมาจากโรงเรียนอาจมีการนิเทศติดตามที่ไม่เป็นระบบผู้นิเทศเมื่อทำการนิเทศแล้วไม่นำผลการนิเทศมาสะท้อนผลให้กับผู้รับการนิเทศ เพื่อนำผลที่ได้ให้ผู้รับการนิเทศไปปรับปรุง พัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป ส่งผลให้การนิเทศภายในของโรงเรียนเกิดความไม่ต่อเนื่อง และไม่เป็นระบบ ครูไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ไม่เกิดประสิทธิภาพให้แก่ผู้เรียนเท่าที่ควร ตามที่ Vimutikarn (2015) กล่าวว่า การประเมินผลการนิเทศ เป็นการจัดการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือและสื่อ แล้วนำมาวิเคราะห์ตัดสินคุณค่าตามเกณฑ์ที่กำหนดการรายงานผลเป็นการสรุปผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนและเมื่อสิ้นสุดแผนงานหรือโครงการเสนอต่อผู้เกี่ยวข้องตลอดจนผู้บังคับบัญชาได้ทราบปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อความช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานต่อไป และ Nochai (2016) กล่าวถึงการประเมินผลการนิเทศการศึกษา ว่าการติดตามผลการดำเนินงานในทุกกระบวนการ โดยการรวบรวมข้อมูลมาจากหลาย ๆ ด้าน และใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่เป็นระบบสร้างเครื่องมือที่เที่ยงตรง มีมาตรฐานและนำข้อมูลมาตีค่าการดำเนินงานว่ามีปัญหาอุปสรรคและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้หรือไม่ มีจุดที่ควรปรับปรุงแก้ไขหรือจุดที่ดีอยู่แล้วเพื่อนำมาหาแนวทางแก้ไขหรือพัฒนากระบวนการนิเทศให้

ยิ่งขึ้น

2. ผลการพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ผู้วิจัยพิจารณานำข้อมูลปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 เป็นแนวทางในการพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำเนื้อหาสาระตามที่ได้มีการปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทุกข้อ ผลการวิจัยเช่นนี้จะเป็นผลมาจากคู่มือการนิเทศเป็นเครื่องมือสำหรับการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นตัวกำหนดแนวทางให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์ วิธีการกระบวนการ แนวทาง และการประเมินผลการนิเทศภายใน ทำให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในการนิเทศภายใน ทำให้การนิเทศภายในสามารถดำเนินกิจกรรมไปด้วยความสำเร็จ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Good (1973) กล่าวว่า คู่มือเป็นหนังสือที่ให้แนวทางและคำแนะนำแก่ครูเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งข้อมูล หรือแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ และสอดคล้องการวิจัยของ Vimutikarn (2015) เรื่องการพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า คู่มือมีความสอดคล้องกันในด้านเนื้อหา

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมของคู่มือการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคู่มือการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ที่สร้างขึ้นมีความชัดเจนอ่านง่าย มีการระบุขั้นตอนการดำเนินการนิเทศ ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก มีความเป็นไปได้ที่โรงเรียนขนาดเล็กจะนำไปใช้ สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ สามารถสร้างกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำไปใช้ในการขับเคลื่อนกระบวนการนิเทศของโรงเรียน ตลอดจน ครูผู้รับการนิเทศสามารถนำไปใช้ในการเตรียมตัวเพื่อเข้ารับการนิเทศ สอดคล้องกับ Kamesak (2009) ที่ได้เสนอแนวคิดการเขียนคู่มือการปฏิบัติงานต้องเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาผู้อ่านแล้วสามารถปฏิบัติได้ มีลักษณะมีขั้นตอนการปฏิบัติงาน อธิบายการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอน และเทคนิคการปฏิบัติงานชัดเจน และสอดคล้องกับ Vimutikarn (2015) ที่ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการนิเทศภายในของโรงเรียน มีผลการประเมินอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

สรุปผล

จากการศึกษา การพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยรวมมีปัญหการนิเทศภายในอยู่ในระดับมาก

2. การพัฒนาคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ได้ผลจากการดำเนินการ คือ ได้คู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 บทบาทหน้าที่ ส่วนที่ 3 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน และส่วนที่ 4 แนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน

3. การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ระดับเขตพื้นที่

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจะกำหนดนโยบายให้โรงเรียนทุกโรงเรียนดำเนินการนิเทศภายใน อย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำขั้นตอน กระบวนการการดำเนินการนิเทศไปประยุกต์ใช้ในการติดตามการดำเนินงานด้านการนิเทศของโรงเรียนขนาดเล็กได้

ระดับโรงเรียน

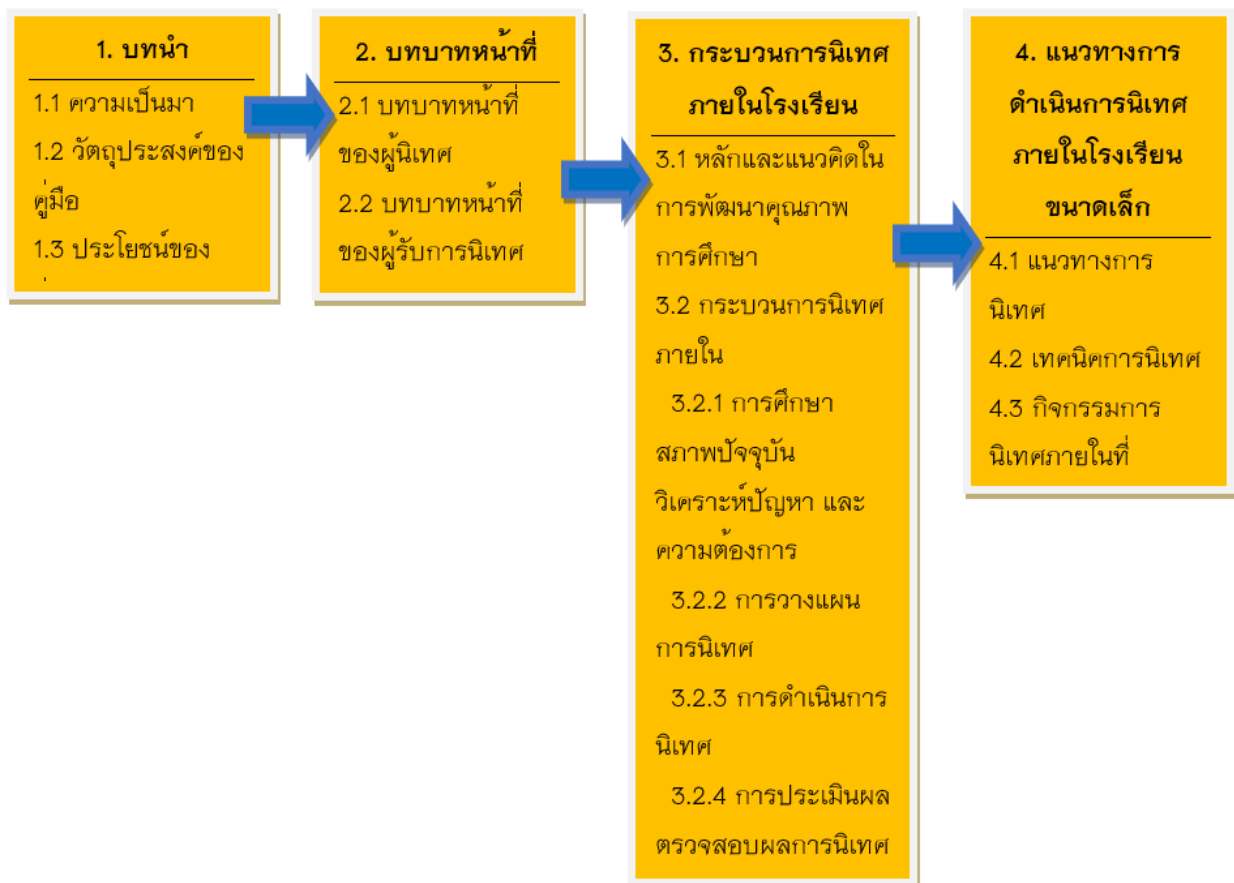
1. โรงเรียนควรกำหนดให้การนิเทศภายใน เป็นโครงการหรือกิจกรรมที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการ โดยมีการประชุมชี้แจงให้คณะครูเข้าใจถึงบทบาทของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศอย่างทั่วถึง
2. โรงเรียนควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบด้านการวางแผนการนิเทศภายใน เพื่อให้การดำเนินงานเกิดความคล่องตัวและประสบผลสำเร็จ
3. โรงเรียนสามารถนำคู่มือการนิเทศภายในไปปรับใช้ในการดำเนินการนิเทศ เพื่อให้การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นระบบ เกิดความต่อเนื่องและเกิดประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น
4. ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักในการนิเทศภายใน เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองในการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างเต็มศักยภาพและความสามารถ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศภายใน
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะของผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อคุณภาพการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ของครู

องค์ความรู้ใหม่

คู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ประกอบด้วย โครงสร้าง 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 บทบาทหน้าที่ ส่วนที่ 3 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน และ ส่วนที่ 4 แนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็ก คู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในให้กับผู้บริหารของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 ให้สามารถดำเนินการนิเทศภายในได้อย่างเป็นระบบเหมาะสม และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ส่งผลให้การนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็กประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ



ภาพที่ 2 โครงสร้างคู่มือการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

References

- Bandasak, P., & Keawwangchai, S. (2017). The Developing of Internal Supervision Model of Small sized School under The Nongbualamphu Primary Educational Service Area Office 1. *Journal of Educational Administration and Supervisor, Mahasarakham University*, 8(2), 65–75.

- Boonpirom, S. (2009). *Principles of Educational Administration*. Bangkok: Bookpoint.
- Chuaisiri, P. (2011). *A Study of Internal Supervision Implementation in Watpradoochimplee School*. (Master's Thesis). Srinakharinwirot University.
- Chumphon Primary Educational Service Area Office 2. (2020). *Information Academic Year 2019*. Chumphon: Chumphon Primary Educational Service Area Office 2.
- Glickman, C. D., Gordon, S. T., & Ross-Gordon, J. M. (2012). *The Basic Guide to Supervision and Instruction Leadership* (4th ed.). Boston: Pearson.
- Glickman, C. D., Gordon, S., & Ross-Gordon, J. M. (2017). *Supervision and Instruction Leadership: A Developmental Approach* (10th ed.). Boston, Mass: Allyn and Bacon.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill.
- Kamesak, S. (2009). *Writing an Operating Manual*. Retrieved from [http://www.plan.msu.ac.th/2009/fileupload/datadownload/m/การเขียนคู่มือปฏิบัติงาน%20\(คุณเสถียร%20คามิศักดิ์\).pdf](http://www.plan.msu.ac.th/2009/fileupload/datadownload/m/การเขียนคู่มือปฏิบัติงาน%20(คุณเสถียร%20คามิศักดิ์).pdf)
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Laotum, T. (2018). *Internal Supervision of School Administrators as Perceived by The Teachers Under Trat Primary Educational Area Office*(Master's Thesis). North Bangkok University.
- Office of the Basic Education Commission. (2019). *Small School Management Plan*. Bangkok: Office of the Basic Education Commission.
- Office of the Education Council Secretariat. (2020). *Thai education status 2018/2019 Education reform in the digital age*. Nonthaburi: Parbpim.
- Maneesri, C. (2011). *Education supervision*. Bangkok: Rung Wattana Printing House.
- Ministry of Education. (2008). *Strategic plan to develop small schools*. Nonthaburi: Agricultural Co-operative Federation of Thailand, Ltd.
- Neamwilai, T. (2016). *Internal Supervision Guidelines for Small Schools under the Office of Nakhon Sawan Primary Educational Service Area 3*(Master's Thesis). Nakhon Sawan Rajabhat University.
- Nochai, T. (2016). *The Performance of Internal Supervision in Wangsomboonwittayakom School under Office of Secondary Area 7*(Master's Thesis). Burapha University.

- Prasopsuk, S. (2012). *Development of Instructional Management Manuals for Additional Learning In English for Junior High School Teachers Under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area District 5*(Master's Thesis). Ubon Ratchathani Rajabhat University.
- Sabaiwan, S. (2013). *Internal Supervision of Educational Institution Administrators According to the Opinions of Teachers under the Primary Education Service Area Office Pathum Thani Province*(Master's Thesis). Valaya Alongkorn Rajabhat University.
- Tapban, B. (2009). *Development of Internal Supervision Manual in Schools in the Educational Quality Development Group 9 under Ranong Educational Service Area Office*(Master's Thesis). Suratthani Rajabhat University.
- Vimutikarn, K. (2015). *The Development of Internal Supervision Manual of Islamic Private Schools in Surat Thani Province*(Master's Thesis). Suratthani Rajabhat University.
- Wongchantra, P., Toomhome. P., Phansiri, C., & Junkawe, L. (2016). The Development of Green Product Training Manual for Students in Environmental Education, Mahasarakham University. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(2), 844–856.